

Kombinovaný způsob bude vyžadovat, aby velitelé a štáby neustále kontrolovali jeho průběh. Bude to patrné ze složitosti opatření, která budou plněna při přechodu od výběrového ke kombinovanému způsobu operačního rozvinutí, neboť vyžaduje stálou aktualizaci plánů operačního rozvinutí v závislosti na rozvoji mezinárodní i operační situace, navíc zapojení většího počtu vhodně připravených skupin důstojníků i štábů frontu a armády. Vznikne také potřeba, aby nižší stupně při rozvíjení pracovaly samostatně vzhledem ke značným vzdálenostem od orgánů velení (čas reagování), možnost narušení jejich činnosti, nebo zdvojení jejich role nižšími stupni velení či vyčleněnými skupinami důstojníků.

Operační rozvinutí vojsk je neobvykle složitou otázkou, kterou je velmi obtížné uskutečňovat, vyžaduje velké organizační úsilí v míru, od počátku války a při průběhu. Veškerá opatření s tím spojená musí být vyhotovena do nejmenších podrobností, ve více možnostech, vztahu k potřebám a možnostem, v mírových podmínkách. Rozsah obtížnosti tohoto opatření svědčí o tom, aby byl ověřován v praktické činnosti při cvičeních se štáby a vojsky. Takto získané zkušenosti by se měly stát základem k vyhotovení optimální varianty operačního rozvinutí ozbrojených sil. Uvedenou problematikou se zabýval v Myšli Wojskové č. 1/1991 kpt. Waldemar Skrzypczak. Domníváme se, že i za dnešních podmínek tvoření nových přístupů k rozvoji naší československé vědy dle obranných principů lze motivovat naše čtenáře redakčně upraveným námětem.

-JM-

PŘEDÁVÁNÍ STRATEGICKY DŮLEŽITÝCH TECHNOLOGIÍ

Redakce časopisu Vám předkládá po redakčním zpracování odborem stať z teoretického vojenskoodborného časopisu italských ozbrojených sil **Rivista militare** č.1/1991 "The transfer of the strategically critical technologies" Sergia Rossiho, a to především proto, aby si čtenáři jednotlivých vojenských stupňů, škol a akademií učinili názor, jak se mohou v budoucnosti promítat do Československé armády nejnovější poznatky z vojenství, vědy a

techniky. Podle redakce tato stať má dobrou informativní úroveň a přispěje k pochopení dané problematiky.

Kontrola strategicky důležitých technologií představuje v dnešní době jedno z nejvíce diskutovaných hledisek mezinárodního obchodu. Kontrola, neboli strategické embargo, nazývané také bezpečnostním omezením, je zaměřena především na omezení volného vývozu technologií a výrobků, které jsou považovány za strategicky důležité, protože jsou schopny přímo a značně zvýšit vojenský potenciál zemí považovaných za potenciální protivníky.

Také kontroly uskutečňují jednotlivé státy nebo mezinárodní koalice. Obou těchto forem používají západní země vzhledem k Sovětskému svazu a ostatním zemím, které se hlásily k socialismu. Proto byly Koordinačním výborem pro mnohostrannou kontrolu vývozu (CoCom) - neformálním ústředním orgánem umístěným v Paříži, vytvořeným zeměmi Severoatlantického paktu (bez Islandu) a Japonskem, schváleny mnohostranné kontroly.

Strategické kontroly spočívají jmenovitě v seznamech zakázaného vývozu (seznamy embargo) a v ověřování konečného určení kontrolovaného výrobku v případě vývozu do třetích zemí, a to proto, aby se předešlo vývozu do třetích zemí, které jsou pod kontrolou (triangulaci). **Definování pojmu "strategický" představuje prvý základní problém. Ve skutečnosti na této definici závisí povaha a rozsah kontroly. Důsledkem je také možnost předvídat strategické nebo bezpečnostní kontroly a zákazy vývozu, jakož i ekonomická omezení.** Všichni analytici uznávají skutečnost, že je prakticky nemožné sestavit všeobecnou definici pojmu **strategický**, pokud jde o vývoz zboží a technologií. V podstatě jde o to, že pojem strategický je sofistický, a to na základě **"principu schopnosti zdrojů růst jako houby"**. Při přísném uplatnění by se značně rozšířily strategické kontroly. Veškerý obchod by mohl být strategický, protože by vždy mohl přinášet protivníkovi výhody rozšiřováním zdrojů, které může věnovat svému vojenskému úsilí. V opačném případě, při velmi úzkém chápání pojmu **strategický** by šlo pouze o zbraně a prostředky pro zvláštní vojenské určení.

Proto je nutné upustit od takovýchto chytrostí, upozorňuje autor odborné stať S. Rossi, a dívat se na problém pragmaticky. Nejen zbraně, nýbrž také technologie a prostředky pro jejich výrobu jsou strategické, technologie a prostředky pro výrobu zbraní jsou často "obojetné", tj. mohou být používány také ke komerční výrobě. Na druhé straně nejen racionalita, nýbrž i účinnost strategických kontrol jsou závislé na jejich specifičnosti a výběru, a proto na omezení seznamu výrobků a technologií, jejichž vývoz do určitých zemí je zakázán.

Jinými slovy, zakázány mají být právě ty výrobky, jejichž vývoz může přímo a významně přispět ke zvýšení vojenské moci možného protivníka.

Takový přístup, který neuvažuje možnost všeobecné definice pojmu **strategický**, vyžaduje, aby byl případ od případu hodnocen důsledek každé vývozní položky na vojenský potenciál státu považovaného za potenciálního protivníka. Tento přístup, kterého používají nejvyspělejší západní země, je spojen se značnými obtížemi, tak i s vedenými rozsáhlými diskusemi. To se např. ukázalo mezi Spojenými státy a Evropou již v letech 1980 až 1983, kdy se Spojené státy pokoušely vnést přísnější kontrolní politiku pro západní vývoz do Sovětského svazu ve snaze využít této kontrolní politiky jako nástroje politického nátlaku na sovětské vedení.

Vskutku, později to již nebyla pouze vojenská nebo obojetná zvláštnost výrobku nebo technologie, pro které byly považovány za strategické.

Je to však skutečný přínos pro vojenskou sílu možného protivníka. V tomto smyslu by bylo lépe nazývat pojem strategické kontroly tzv. **bezpečnostním ověřováním**.

Problém kontroly byl stanoven tak, že obsahuje zároveň strategická, ekonomická a politická hlediska. Vzhledem k jeho citlivosti (jak je možné před veřejným míněním ospravedlnit zákaz vývozu např. do Sovětského svazu, když by mohl způsobit uzavření továrny nebo ztrátu pracovních míst) je to problém, o kterém se např. v Itálii velmi málo diskutuje, teprve v několika posledních letech se o něm otevřeně mluví v jiných evropských státech.

Plán výzkumu a shrnutí. Prvá část výzkumu se zabývá především problémem strategické kontroly, a to ze všeobecného pohledu tím, že stanoví pojetí, podstatu a cíle, přitom je odděluje výlučně od ekonomického embarga, s nímž je strategická kontrola často zaměňována. Zabývá se také obecnějším problémem vlivu na bezpečnost Západu s ohledem na ekonomické vztahy mezi Východem a Západem. V této souvislosti je nutné připomenout, že rozšíření obchodu se Sovětským svazem a ještě s jinými zeměmi bývalého sovětského bloku (díky novému zmírnění napětí) přinese některé závažné důsledky, jako např.:

- rozšíření objemu trhu způsobí ztížení kontrol,
- nastalá širší soutěž mezi západními firmami je přínutí, aby se vyhýbaly kontrolám,
- je možné, že by "perestrojka" mohla poskytnout sovětskému průmyslu větší možnosti využívat západní technologie,
- západní veřejné mínění bude méně ochotné přijímat omezování obchodu z bezpečnostních důvodů, což pramení ze snížení pocitu ohrožení,
- kontroly bude možné uskutečňovat značně obtížněji v důsledku větší důležitosti nehmotných technologií (know-how), jejichž kontrola je i v současné době velmi obtížná,
- kontroly budou ještě obtížnější, protože v minulých desetiletích přicházely technologie hlavně ze Spojených států a byly financovány vládami (vojenský výzkum); naproti tomu jsou dnes rozšířeny ve stále větším počtu zemí, zčásti vyvíjeny i soukromými společnostmi,
- zmenšení vlivu ze strany Spojených států na vedení západních států a menší význam bezpečnostních problémů (nebo přinejmenším jejich politického chápání) zcela jistě zvětší problémy jednotlivých západoevropských vlád při uskutečňování kontrol ze strategických důvodů.

Předpokládá se, že se zároveň zvýší také napětí a diskuse, jakož i obavy o to, že malá účinnost procesu mezinárodního kontrolního systému může umožňovat používání nežádoucích činností pro podporu vlastního vývozu.

Druhá část zkoumá např. sovětskou organizaci k získávání technologií na Západě pro vojenské účely a analyzuje její vliv na vojenskou sílu Sovětského svazu. Tato část zdůrazňuje také problém účinnosti kontroly, která ve skutečnosti vyjadřuje její oprávněnost, jakož i stejně důležitý problém schopnosti sovětského průmyslu přejímat cizí technologie a možnost převádět technologie z civilního do vojenského sektoru a naopak.

Glasnost a perestrojka nemají ovlivňovat podstatu sovětské zpravodajské sítě na Západě. V Sovětském svazu jsou zřejmé starosti vyjádřené jak Gorbačovem, tak vlivnými členy Akademie věd, o možné technologické (vedle finanční) závislosti Sovětského svazu na Západu. Je to zcela jistě vážný problém, který může být vyřešen pouze zachováním účinnosti rozsáhlé soustavy vědecké, technologické a průmyslové špiónáže, která již nyní je. Stejný původ nového sovětského vedení v "komisariátu státní bezpečnosti" nebo v podobných službách, ale dokazuje pravděpodobnost, že tato síť nebude zrušena, nýbrž spíše posílena. Perestrojka by mohla především posílit špiónáž.

To by však nemělo ovlivnit kritéria, podle kterých se má pracovat se zřetelem k řízení strategických kontrol, nýbrž by to mělo ovlivnit přizpůsobení západní soustavy kontrašpiónáže. Perestrojka a pravděpodobná vyšší účinnost sovětského průmyslu (za předpokladu, že bude vyvinuto úsilí o zvýšení produktivity systému, upuštění od tradičních činitelů pro zvyšování objemu výroby, které jsou systému vlastní) však pravděpodobně značně zvýší i sovětskou schopnost přejímat západní moderní technologie.

Zvýšený zájem o sovětský trh podpoří soutěž mezi západními firmami, a proto zvětší praktické kontrolní problémy. Bude obtížné kontrolovat sdružený prodej, protože často znamená převod "nemateriální" technologie. Západ stojí před volbou omezit kontroly na skutečně důležitá hlediska, aby byly kontroly účinnější a zabraňovaly značnému posílení sovětského vojenského potenciálu na kvalitativní úrovni, zvláště v době předvídání technologické revoluce ve vojenském sektoru, v němž dohody o kontrole výzbroje posunou strategickou rovnováhu od kvantity ke kvalitě.

Ve třetí části jde o povahu technologických kontrol, technologií, na něž se budou vztahovat, formalit s nimi spojených. Tato část vysvětluje zvláště závěry zprávy "Bucy", která je hlavním výchozím dokumentem pro americké i západní řízení kontroly vývozu v daném sektoru i pro její praktické uplatnění.

Problém stanovení toho, co má být kontrolováno, je důležitý z mnoha hledisek. Ovlivňuje sestavování kontrolních seznamů, jakož i celou organizaci kontrol.

Předmět kontrol může být absolutní nebo srovnávací. Absolutní předmět kontrol, který je také uveden ve zprávě "Bucy", obsahuje kontrolu všech technologií, které mohou nějakým způsobem značně a přímo zvýšit např. sovětský vojenský potenciál.

Potom je důležité stanovit embargo nikoli na nejnovější technologie v souladu se západními standardy, nýbrž na všechny technologie, které nejsou v Sovětském svazu ještě k dispozici. Pro jejich hodnocení je nezbytné uskutečňovat velmi složité čistě technologické vyhodnocování, které obsahuje také hodnocení (stále obtížnější, a proto velmi sporné) možností "obráceného inženýrství" (reverse engineering). V současnosti pouze Spojené státy mají k dispozici strategické zpravodajské a vědeckotechnologické možnosti, které jsou nezbytné k uskutečňování tohoto vyhodnocování. Dále takový přístup zahrnuje určitou průhlednost a určující vliv odborné zkušenosti vojenských inženýrů. To představuje značné utajení, velké obtíže při vyřazování moderních technologií z kontrolních seznamů a přetrvávající tendenci k militarizaci Koordinačního výboru pro mnohostrannou kontrolu (CoCom).

Srovnávací předmět spočívá především v kontrole pouze moderních technologií, a to ještě jenom podle západních standardů.

Přijetí takové možnosti volby je méně nejasné a umožňuje automatické vyřazování ze seznamů zakázaného vývozu. Představuje řešení, kterého účelem má být:

- omezit rozsah kontrolních seznamů tak, aby se kontroly soustřeďovaly pouze na nejdůležitější technologie,
- možnost, které by měli dát přednost Evropané a všeobecně účastníci obchodních transakcí; poskytne především větší přehlednost CoCom, bude také napomáhat ke snižování vnějšího napětí na Západě, jež by částečně mohlo ovlivnit soudržnost Severoatlantického paktu.

Čtvrtá část rozebírá kontrolní systém používaný ve Spojených státech amerických. Obsahuje podrobnou studii jeho kritérií, struktur, postupů a určujících hledisek, o nich se nyní diskutuje v odborných kruzích Spojených států amerických. **Americké předpisy jsou**

v podstatě základní nejen pro politiky, strategický a technologický význam Spojených států amerických, nýbrž také pro jejich specifickou povahu zákonodárství.

Omezení sankcí a mezinárodního nátlaku (amerického) v oblasti kontroly strategicky důležitých technologií zahrnuje skutečnost, že země posilují legislativu (pokud možno homogenní), což jim umožňuje upravovat vztahy na mezivládní úrovni, a tak zabráňují uplatňování přímých kontaktů, nátlaku ze strany vlády Spojených států amerických na jednotlivé firmy jiných národů.

Pátá část výzkumné zprávy zkoumá problémy mnohostranných kontrol a pracovní formality příslušné organizace, tj. CoCom.

Podrobná studie se zabývá zvláště současnými otázkami organizace, jejích vývojových perspektiv a současnými diskusemi mezi členskými státy zaměřenými na změnu její podstaty, pracovních formalit, rozsahu seznamů zakázaného vývozu a na zmírňovací mechanismy, tj. na povolení vyvážet výrobky včetně kontrolovaných technologií.

V rámci Koordinačního výboru pro mnohostrannou kontrolu vývozu, stejně jako v každé kontrolní organizaci, je nutné nalézt rovnovážný bod mezi protichůdnými požadavky bezpečnosti, svobody obchodu a předávání vědeckých i technologických informací. Je velmi obtížné vyřešit problém úplně také proto, že zájmy, přístupy a cesty různých členských států jsou odlišné.

Ve Spojených státech amerických se důraz klade na bezpečnost proto, že vyváží do Sovětského svazu především zemědělské výrobky. Avšak v Evropě a Japonsku se větší váha přikládá ekonomii, neboť jejich vývoz zahrnuje převážně průmyslové výrobky, často se střední úrovní technologie. Avšak všechny členské státy CoCom souhlasí s nutností a odůvodněností strategických kontrol. Liší se pouze názory mezi nimi na jejich rozsah a skutečný výkon takových kontrol, zvláště na peněžní a trestné sankce, které má být uskutečňovány pro zajištění jejich účinnosti. Ve vedlejšímu problému jde o (z hlediska fungování systému problém základní) technologické schopnosti zákazníků a možnosti kontroly nehmotných technologií.

Od počátku osmdesátých let, za prvé Reaganovy administrativy, Spojené státy americké vyvíjely značné úsilí ke zvýšení účinnosti systému mnohostranných kontrol. Jejich akce vyvolala odpor ostatních členských států CoComu proto, že se zdálo, že právě jejich iniciativa značně překračuje účel strategické kontroly, a tak mění tento systém v nástroj hospodářské války, politického nátlaku na Sovětský svaz, popř. jeho spojence. **Postupně se však dosáhlo sblížení na kompromisním řešení, a to:**

- Koordinační výbor pro mnohostrannou kontrolu vývozu nebyl **militarizován**, jak požadovaly Spojené státy, kde také v národním systému kontroly vývozu Spojených států amerických nabylo většího významu ministerstvo obrany oproti ministerstvům obchodu a zahraničí; byl však zřízen **STEM**, který je udržoval v izolaci od Koordinačního výboru pro mnohostrannou kontrolu vývozu.

- I když nebyla vytvořena žádná "zóna svobodného obchodu pro kontrolované technologie" zahrnující všechny země CoComu, byl částečně liberalizován postup pro udělování jednotlivých povolení vybraným státům.

- Byla přijata zásada soustavné revize seznamů po každých čtyřech letech. I když jsou seznamy zakázaného vývozu CoComu pro Evropany a Japonsko velmi rozsáhlé, zahrnují výrobky a technologie, které jsou k dispozici mimo oblast Koordinačního výboru pro mnohostrannou kontrolu vývozu.

● Účinnost kontrolního systému byla v mnoha státech posilována vydáváním nových směrnic a zvyšováním technických možností zákazníků.

● Kontrolní systém byl zároveň rozšiřován i do oblasti mimo členské státy Koordinačního výboru pro mnohostrannou kontrolu vývozu, a to dohodami, které rozšiřovaly zásady tohoto orgánu na národní legislativu nejen pro technologie dovážené ze zemí CoComu, ale také pro technologie vyvinuté v daném místě. Avšak řešení spojené s rozšířením CoComu na jiné země se setkala se silným odporem především z toho důvodu, že by později zatěžovalo rozhodovací systém, který byl již tak velmi složitý. Jako plnoprávný člen tohoto výboru byla v dubnu 1989 přijata pouze Austrálie.

Nehledě na tyto kompromisy, které napomáhaly zmírnit mnohá napětí, nebezpečí kontrastu mezi Evropou a Japonskem na jedné straně a Spojenými státy americkými na straně druhé se zvyšovalo podle globálních ekonomických rozdílů a obtíží vyplývajících z deficitu americké obchodní rovnováhy a především z trendu Spojených států chránit svůj technologický kapitál tak, aby se vyhnul soutěži jiných průmyslových zemí na světovém trhu.

Šestá část zprávy se zabývá legislativou hlavních evropských zemí se zřetelem ke kontrole předávání technologií a výrobků vysoké technologie.

V osmdesátých letech, jednak pod nátlakem Spojených států amerických na ostatní západní státy, jednak pro vyloučení přímého nátlaku vlády Spojených států amerických na vlastní domácí firmy, hlavní evropské státy upevnilly nebo změnily svoje vlastní směrnice k dané oblasti. K tomu došlo především ve Francii a Velké Británii.

V téže době byla dokončena organizace, zpracovány směrnice a pracovní postupy podle nich, zlepšily se kontrolní možnosti zákazníků.

Ze studia legislativy a platných směrnic je možné získat užitečné rady pro hodnocení situace v Itálii při nevyhnutelné aktualizaci italských směrnic daného oboru.

Šedá část studie se zabývá současnou situací v Itálii, podrobně zkoumá hospodářská, zákonná a funkční hlediska.

Italské zákonodárství je zcela jistě špatné. To představuje činitel vysoké slabosti ve srovnání se Spojenými státy americkými i hlavními členy Koordinačního výboru pro mnohostrannou kontrolu vývozu. Situace v Itálii zároveň objektivně omezuje svrchovanost a národní samostatnost, protože je řízena uvedeným výborem, a to na úkor "sebeomezování" firem, protože se obávají exteritoriálních sankcí Spojených států amerických. Hlava II zákona o vývozu zbraní obsahuje soubor směrnic pro nápravu nynější nedostatečnosti zákona. Předpokládá také odlišné vztahy mezi zeměmi CoComu (a zeměmi přidruženými k tomuto výboru) a zeměmi stojícími mimo výbor, a to v tom smyslu, který umožňuje vývoz vzhledem k tomu, že země Koordinačního výboru pro mnohostrannou kontrolu vývozu se nemusejí podřizovat názoru "speciálního výboru", který je poradním orgánem ministerstva zahraničního obchodu. Poskytuje také informaci o firmách ve stanovených termínech od doby platnosti vývozních zásad. Jak se zdá, nové směrnice splňují požadavky, včetně požadavků na přizpůsobení vnitřních zákonů k mezinárodnímu právu.

Jediné pochybnosti, které mohou vzniknout, by byly k zavedení směrnic pro strategické kontroly (obrné, technické) do téhož zákona o výbroji (více politické a omezovací povahy), a možnosti italských úřadů vyhovět požadavkům včasnosti kladeným řídicími orgány strategické kontroly, která by mohla být pro náš (italský) průmysl trestajícím a paralyzujícím činitelem.

Osmá a poslední část výzkumné zprávy se zabývá nynější situací, vyhlídkami do budoucna v novém období zmírňování napětí, jež je také obdobím vysoké obchodní soutěže mezi Spojenými státy americkými a ostatními zeměmi světa.

Zvláštní pozornost je věnována souhrnnému americkému zákonu nazvanému Zákon o obchodu a soutěži z 23. srpna 1988.

Tento zákon, který je výsledkem tří roky trvajících diskusí, je výrazem trendu Spojených států amerických regulovat mezinárodní obchod na dvoustranné namísto mnohostranné základně, pravidelně ukládat pokuty a sankce za nepoctivou soutěž. Je to velmi delikátní problém, který by mohl znamenat rozdělení trhu do chráněných oblastí soutěžících mezi sebou, místo svobodného světového trhu otevřeného pro obchod, takového, jaký chce zavést Všeobecná dohoda o cenách a obchodě (GATT).

Zákon je nesporně důsledkem zklamání kongresu nad trvalým obchodním schodkem Spojených států amerických, který americká hrdost připisuje nezákonným obchodním postupům třetích stran, nikoli strukturálním příčinám v americkém hospodářství, jakož i nízké účasti Evropy a Japonska na kolektivní obraně Západu. Zcela běžné je tvrzení Spojených států amerických, že jejich spojenci zneužívají americkou vojenskou záruku, pod jejíž ochranou obchodují se Sovětským svazem a s americkými výrobky soutěží na světových trzích.

Spojené státy americké se novým zákonem chtějí dostat do situace, aby byly schopny učít svoje obchodní soupeře "pravidlům hry".

Nejvíce znepokojivá ochranná opatření nového zákona jsou:

▲ Především nedostatek respektu k právům dělníků, tj. placení nízkých daní je považováno za nepoctivou obchodní metodu, která má blízko k přikopí. Toto pravidlo, horlivě podporované demokratem reverendem Jesse Jacksonem, vychází z "vysokých principů", avšak povede k potrestání zemí třetího světa, které nemohou s průmyslovými zeměmi soutěžit v udržování nízkých cen pracovní síly.

▲ Zákon poskytuje možnost používat sankcí proti těm zemím, které mají kredit v obchodní rovnováze se Spojenými státy americkými, a to kredit "neoprávněné" velikosti, a uskutečňují obchodní postupy škodlivé pro Spojené státy americké. Dále sankce byly vyjmuty z pravomoci prezidenta Spojených států. Namísto toho se o nich bude rozhodovat ve "správě pro obchodní vyjednávání" při "komisi pro mezinárodní obchod", která obvykle předkládá donucovací, avšak nikoli závazné názory. **Je jasné, že kongres si tímto opatřením přeje oddělit obchodní politiku od zahraniční a obranné politiky i od politiky vývojové spolupráce, čímž stanoví prvou a absolutní prioritu.** Lze předvídat, že dojde k silnému napětí mezi Spojenými státy americkými a jejich hlavními spojenci, a to také v důsledku neustálé snahy amerického průmyslu získávat výhody vytvářením omezení pro dovoz do Spojených států amerických.

▲ **Za třetí "souhrnný zákon", který z větší části zahrnuje Garnův doplněk, během 2 až 5 let vypoví z trhu Spojených států amerických cizí firmy, které porušily pravidla embarga proti sovětskému bloku v oblasti strategicky důležitých technologií.** Doplněk senátora Garna byl předložen během rozruchu kolem "případu Toshiba". Šlo o to, že do Sovětského svazu byly vyváženy vysoce přesné obráběcí stroje s číslicovým řízením vyráběné firmou Toshiba a norskou zbrojovkou Kongsberg, čímž byly porušeny směrnice CoC omu. Takové stroje podle Spojených států amerických umožnily Sovětskému svazu vyrábět lodní šrouby pro ponorky

s velmi tichým chodem, čímž se značně ztížil problém zjišťování ponorek, a tak byly způsobeny vážné škody pro bezpečnost Spojených států amerických.

"Souhrnný zákon" stanoví vyloučení obou firem z trhu Spojených států na tři roky, i když bylo dokázáno, že Sovětský svaz dosáhl zdokonalení nehlučnosti lodních šroubů dva roky před nezákonným prodejem. Kárná opatření stanovená zákonem jsou povinná pro "neospravedlivitelné" případy, tj. případy, kdy došlo k porušení obchodních dohod nebo mezinárodního práva, s pěti velmi omezenými výjimkami:

- když komise Všeobecné dohody o cenách a obchodu (GATT) rozhodne, že Spojené státy americké nebyly poškozeny,

- pokud vláda cizí země vyrovná částku, která je považována za "neoprávněnou",
- nabídne-li Spojeným státům americkým vyrovnání,
- když kárná opatření způsobí Spojeným státům americkým více škody než užítu,
- když kárná opatření poškozují zájmy americké národní bezpečnosti.

V méně vážných případech rozhoduje komise o kárných opatřeních podle své pravomoci.

Nové směrnice o kárných opatřeních budou mít platnost po třech letech od schválení zákona, tj. od srpna 1991, aby "mezinárodní obchodní komise" měla čas projednat s ostatními zeměmi vyloučení obchodních metod, které jsou považovány za nezákonné, nepoctivé nebo neospravedlivitelné.

Evropské hospodářské společenství a Japonsko již vyjádřily svoje obavy k novému americkému zákonu.

To je teprve začátek. Jednostranná opatření, bilaterální dohody a trvalá možnost kárných opatření hrozí tím, že se vytvoří nové ochranné bariéry, že se znehodnotí systém mezinárodního obchodu, také v důsledku průmyslového nátlaku i nahodilých zájmů. Cestou k přerušení spirály ochranných a kárných opatření by mohlo být poskytnutí pravomoci k řešení obchodních sporů **Všeobecné dohodě o cenách a obchodu (GATT)**, takže by byla schopna rozhodovat o kárných opatřeních proti nezákonným metodám.

Toho však zatím nebylo dosaženo ze strachu, aby nebyla ohrožena liberální i dobrovolná povaha organizace. Zcela určitě chybějící mezinárodní arbitrážní fórum pro obchodní rozpravy jen částečně odůvodňuje jednostranná opatření obsažená v novém **"obchodním zákoně"** Spojených států amerických.

Evropská odpověď namísto toho, aby spočívala v protestech a hrozbách odvetou, by měla obsahovat hlavně konstruktivní návrhy, které by braly v úvahu společný zájem o neohrožování svobody obchodu. Evropa by měla skutečně překonat omezovací přístup kongresu, který nazíral mezinárodní obchod z merkantilistického hlediska, jako hru **"když to vyhraješ, já prohraju, prohraješ-li, já vyhraju"**, a to pro podporu důvodů pro společný zájem o svobodný celosvětový obchod.

Musí a také nemusí být příliš pozdě. Nový zákon Spojených států amerických poskytuje nevelkou mez pružnosti. Mělo by ho být použito, aby se předešlo hrozbě obchodní války mezi západními zeměmi, což by mohlo znamenat ekonomickou škodu pro všechny, také by ovlivnilo jejich politickou a strategickou soudržnost.

V tomto rámci je nutné posuzovat problém předávání strategických technologií a opatření, která je zapotřebí učinit, aby předávání bylo slučitelné jak s novými tržními strukturami, tak se zmíněním politického napětí mezi Východem a Západem. Není to otázka zrušení strategických kontrol, které budou stále nezbytné, nýbrž aby byly slučitelné s rozšířením obchodu se Sovětským svazem i ostatními státy bývalého sovětského bloku, s "globalizací",